

Mentoratul în avocatură și problematica stagiilor

Mentoring in law and junior lawyer's struggles

Mentorat en droit et la problématique d'un stagiaire

Avocat Luca Păun

Baroul Ilfov

Prefață

Prezentul material își propune să prezinte o scurtă analiză a prevederilor cuprinse în Legea 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și în Statutul profesiei de avocat, cu precădere a celor de natura pregătirii și perfecționării avocaților, în lumina unei realități deopotrivă obiective, cât și subiective, prin ochii unui nu de mult stagiar, atât al Bucureștilor, cât și al Ilfovului.

Noțiuni precum formarea profesională inițială, dar și serviciul de asistență judiciară urmează a face obiectul unor aprecieri edificante, creând premisa unor propuneri de lege ferenda sau pure consemnări cu titlu de precept.

I. Modalitățile și formele de exercitare a profesiei sub egida cărora își poate desfășura activitatea profesională avocatul stagiar

Statutul profesiei de avocat prevede în cadrul Secțiunii a-5 a din Capitolul III, modalitățile de exercitare a profesiei de avocat, urmând ca subsecțiunile finale să fie unice în precizarea ipotezelor în care avocatul colaborator sau salarizat poate avea statutul de stagiar. Așadar, avocatul stagiar este înregimentat în a-și desfășura activitatea, fie în calitate de avocat colaborator¹, fie sub forma salarizării în interiorul profesiei².

Dat fiind faptul că, din motive ce țin de libertatea profesională a avocatului stagiar, prin prisma posibilității sau a inconceptibilității de a avea dreptul la clientelă proprie, preferabil pentru acesta va fi să aleagă titulatura de avocat colaborator, în detrimentul salarizării în interiorul profesiei, urmează a se analiza doar cea dintâi, ținând cont și de faptul că între cele două, alte diferențe substanțiale nu ar trebui să existe, cel puțin la nivel teoretic.

Astfel, termenul de referință ce se va avea în vedere va fi forma de exercitare a profesiei, făcând trimitere în mod particular la cabinetele individuale de avocat, urmând ca societățile civile profesionale și societățile profesionale cu răspundere limitată să fie colaționate sub termenul generic „societăți de avocatură”, ce vor fi în mod necesar scindate în „case de avocatură de tip boutique” și „firme de avocatură”. Această diferențiere este utilă, îndeosebi din considerente ce țin de anvergura societăților și de rolul avocatului stagiar în angrenajul acestora, implicit de răspunderea sa, care este invers proporțională cu dimensiunea firmei în cadrul căreia își desfășoară activitatea.

---

¹ Art. 218 alin. (1) din Statutul Profesiei de Avocat „(...) În cazul în care contractul este încheiat cu un avocat stagiar, vor fi respectate dispozițiile din prezentul statut privind formarea profesională inițială.”

² Art. 219 alin. (3) „(...) Contractul va cuprinde în mod obligatoriu mențiunile cuprinse în anexa nr. X, precum și clauze de formare profesională inițială, dacă avocatul salarizat este stagiar.”

Odată promovat examenul de primire în profesie, bucurându-se de privilegiile Mileniului al 3-lea, spre deosebire de predecesorii lor, precum Aristide Pascal, Take Ionescu, Constantin G. Dissescu sau Victor Anagnoste, fără a numi din generațiile de astăzi care și-au început periplul într-un context mai puțin digitalizat decât cel al zilelor noastre, avocatul stagiar va face primul pas prin a-și trimite CV-ul și scrisoarea de intenție către angajatorii din sfera sa de interes.

Astfel, una dintre problematicile ce se ivesc la început de drum este chiar direcția ce urmează a fi aleasă, ținând cont de vastitatea dreptului și hățișurile acestuia, care este recomandabil să fie deslușite cu pasiune, având în vedere însăși vocația ca fundament al profesiei de avocat. Bineînțeles, nu este o condiție ca alegerea primară să fie și unică, având în vedere dinamica profesiei, precum și întrepătrunderea ramurilor de drept, dar cu cât este descoperită mai devreme calea ce urmează a fi bătătorită, cu atât drumul ar trebui să devină mai ușor.

Practica efectuată în cadrul diferitelor stagii, precum și afinitatea spre o anumită materie sau aprecierea față de un anumit profesor, ar părea ca fiind suficiente pentru a putea face o alegere apropiată de ceea ce se potrivește fiecăruia, existând însă deseori contradicții între aceste aspecte și realitatea de fapt. Consider că aici, din păcate, diversitatea metodelor de lucru din cadrul formelor de exercitare poate influența negativ aprecierea stagiului, bineînțeles, dublată de o perspectivă îngrădită, care să nu îl lase pe acesta să vadă profesia dincolo de forma de exercitare. Acolo unde nu există concordanță între stagiar și echipă, stagiar și maestru, sau stagiar și metoda de desfășurare a activității, nu înseamnă că nu există afinitate între învățatul și domeniul de drept ales, ci, este pur și simplu o nepotrivire între persoane sau în cadrul abordării activității de către acestea.

Discipolul este pe cale de a intra rapid în centrifuga căutării unui ambient cât mai propice pentru dezvoltarea sa, fiind deopotrivă nevoit să sacrifice potențiale colaborări prolifică, fără însă a afla vreodată și la ce a renunțat. Acest hazard, generat de modalitatea fortuită în care tânărul stagiar, urmând poate un traseu bine stabilit până la acest moment, este pe cale să așeze o cărămidă grea la temelia profesiei, nu face decât să confirme faptul că oricât de exigenți am fi cu noi înșine, trebuie să acceptăm neprevăzutul ca fiind o parte importantă din viața noastră.

II. Stagiatura în cadrul cabinetului individual de avocat

O primă opțiune pentru stagiul aflat în căutarea colaborării mult așteptate este Cabinetul Individual. În general, dezirabil pentru cei care vor siguranța că bara le va fi un prieten bun și mai mult o teabidă pentru cei care văd în cabinetul individual o formă anacronică de desfășurare a profesiei, acesta rămâne să păstreze urmele avocaturii tradiționale. Personal, consider de esența cabinetului de avocat, nu doar maniera în care se desfășoară activitatea acestuia, ci însăși modalitatea prin care diverse cauze ajung pe masa cabinetului, de multe ori aceasta realizându-se prin intermediul recomandărilor prin viu grai.

Din perspectiva relației discipol-maestru, experiența în cadrul acestei forme de exercitare a profesiei este firesc să fie modalitatea cea mai facilă, de construcție și edificare morală după asemănarea îndrumătorului, generând o formă de educație individuală, rotundă, prin formarea stagiului nu doar ca profesionist, ci și ca un om integru, viu, în sens armonios.

Având în vedere, în general, metodele de lucru din cadrul unui cabinet individual, avocatul stagiar are la îndemână pârgurile necesare pentru a observa tot ceea ce face parte din viața profesională a unui avocat, pentru ca mai târziu, să aplice și să îmbunătățească prin propriile sale intervenții, practicile însușite.

Atribuții ce intră mai târziu în responsabilitatea unui stagiar din cadrul unei societăți de avocatură, urmează să facă parte din activitatea zilnică a învățăcelului din cabinet. Redactatul contractelor de asistență juridică, contactul direct cu clienții, dar și drumurile lungi prin țară, către instanțele locale, nu reprezintă situații excepționale. Chiar dacă activitatea vizată este conturată preponderent în jurul litigiilor și al clienților persoane fizice, stagiariusului nu îi vor lipsi nici zilele lungi petrecute la birou, pregătindu-și pledoariile viitoare, sau redactând apeluri pe care nu le va putea susține în instanță³.

În altă ordine de idei, în cadrul cabinetului individual, după cum sugerează și denumirea, sunt zile în care singurul partener al stagiariusului este maestrul său, în situația în care acesta nu este la instanță sau la o posibilă întâlnire cu un client. Freamătul unui open space plin cu avocați, sau briefing-ul din camera de protocol sunt experiențe străine de desfășurarea activității în cadrul acestei forme de exercitare a profesiei.

Stagiatura în cadrul cabinetului poate însă oferi discipolului experiența completă a activităților prevăzute de Lege și Statut⁴, fiind astfel binevenită adăugarea literei j) din Legea 51/1995, referitoare la activitățile de curatelă specială, printre cele aflate deja în exercițiul avocaților stagiari, schimbare adusă prin Hotărârea nr. 428/2018 privind modificarea și completarea Statutului profesiei de avocat. Apreciez această adăugire ca fiind una binevenită, ținând cont și de faptul că, în unele situații, avocații numiți în calitate de curator special provin dintre cei înscriși în registrul de asistență judiciară, aceasta fiind cea de-a doua modalitate în care avocatul stagiar își poate desfășura activitatea. Experiența acestei instituții oferă cursivitatea firească de care are nevoie ucenicul, în materializarea aptitudinilor dobândite pe parcursul efectuării stagiului în materia tradițională pentru profesia de avocat.

În completarea celor de mai sus, se impune aprecierea asupra prevederilor din Statut ca fiind încurajatoare pentru stagiar în a oferi asistență judiciară din oficiu, existând mențiuni în acest sens chiar printre îndatoririle acestuia⁵, dar și în cadrul aspectelor privitoare la conținutul contractului de formare inițială⁶, stimulând-se practic lărgirea orizonturilor ucenicului. Practicienii dreptului civil vor putea astfel să rămână conectați la dreptul penal, având în vedere preponderența cauzelor de această natură, iar în general, stagiarii vor fi nevoiți să iasă din zona de confort. Mă refer aici la specificul oficiilor din sfera penală, care prin definiție sunt cauze ce apar în mod inopinat, de multe ori fiind cauze ce necesita asistență urgentă, ținând cont de faptul că se pune problema privării drepturilor și libertăților persoanei.

---

³ Art. 22 alin. 1 din Legea 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat „ Avocatul stagiar poate pune concluzii numai la judecătoria (...)”

Art. 304 alin. (1) din Statutul Profesiei de Avocat „Avocatul stagiar are dreptul de a pune concluzii numai la judecătorii.”

⁴ Art. 304 alin. (2) din Statutul Profesiei de Avocat „Avocatul stagiar poate efectua activitățile prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. a), b) și j) din Lege.”

⁵ Art. 292 alin. (2) lit. c) „Să efectueze lucrările avocațiale repartizate de avocatul îndrumător și de serviciul de asistență judiciară al baroului.”

⁶ Art. 296 alin. (1) „Contractul va menționa obligația de a se asigura avocatului stagiar venitul minim garantat pe economia națională, distinct de veniturile ocazionale ale avocatului stagiar asigurate din asistența judiciară pentru care a fost desemnat de serviciul de asistență judiciară al baroului.”

Astfel, acest efort constituie o dovadă de respect a avocatului stagiar pentru întreaga profesie și membrii săi, transformând asistența judiciară din oficiu într-o datorie morală pentru avocatul stagiar.

III. Stagiatura în cadrul societăților de avocatură

Grație maturizării pieței și implicit a creșterii cererii de servicii juridice, avocatul stagiar are oportunitatea de a crește în cadrul unei firme de avocatură, fie că este vorba despre o casă de avocatură de tip boutique sau o societate mai mare. Avocatura de consultanță este o nouă variantă pentru stagiar, această dimensiune a avocaturii deschizând practic profesia către cei care nu doresc să pună concluzii în fața unei instanțe de judecată sau care pur și simplu preferă un job de la birou. Bineînțeles, departamentul de litigii este în continuare o variantă, cu rezerva că volumul efectiv al pledoariilor va fi unul scăzut, sau cel puțin mai scăzut decât în cadrul cabinetului individual.

Trebuie să revenim la problematica alegerii unei nișe, având în vedere paleta vastă a ariilor de activitate spre care se poate îndrepta stagiarul. Ținând cont de faptul că, în general, oferta de muncă urmărește a suplimenta echipa în funcție de necesități, se poate cu ușurință ivi situația în care avocatul să fie nevoit să aleagă între firma dorită, la un departament mai puțin dezirabil și o firmă, să spunem mai puțin prietenoasă din punctul său de vedere, dar la departamentul de interes. Bineînțeles, situațiile fortuite există, dar sunt întâlnite mai rar.

Odată cu activitatea în echipă, apar, bineînțeles și provocările. De la neînțelegeri minore, până la nepotriviri de caracter, în cadrul aceleiași echipe, sunt întâlnite felurite situații. Avocatul coordonator va încerca întotdeauna armonizarea aspectelor de natură a afecta relațiile de muncă, acționând uneori pe post de arbitru.

În cadrul unei societăți de avocatură, atribuțiile maestrului sunt, de obicei, delegate către avocații seniori cu care colaborează stagiarul, bineînțeles, în ipoteza în care îndrumătorul nu este chiar unul dintre aceștia. De cele mai multe ori, relația este structurată ca una „business as usual”, determinată strict de dorința de perfecționare continuă a actului juridic și de îmbunătățirea practicilor societății, aspecte prolice dezvoltării profesionale, asigurate pe de o parte de un mediu competitiv, precum și de o conduită elitistă.

După o primă întâlnire a stagiului cu avocații formați în cadrul unei astfel de echipe, se poate contura deja o imagine edificatoare pentru tipologia de mandate pe care aceștia le obțin de la clienți, evident cu preponderență persoane juridice, societăți aplecate spre obținerea unor soluții de extindere a propriilor afaceri. Avocatul stagiar format în cadrul unei asemenea echipe va înțelege că un element cheie pentru evoluția sa în carieră este dezvoltarea unei gândiri „business oriented”.

Plecând de la cele de mai sus, încă de pe acum ucenicul este în măsură să observe care dintre rolurile adiacente profesiei de avocat i se potrivește. Fie rolul de psiholog, dezvoltat aproape obligatoriu în cadrul desfășurării activității într-un cabinet individual, ori rolul de businessman, atât de necesar pentru un avocat ce deține mandatele unor corporații.

IV. În loc de încheiere

Cu siguranță, scurta incursiune în universul avocatului stagiar este menită a trasa principalele controverse pe care acesta le percepe încă din primele zile de activitate, dorind a atrage atenția asupra necesității unui real ghidaj al îndrumătorului în fața provocărilor pe care ucenicul le întâmpină brusc și fără avertizare.

Este de așteptat ca întâlnirea cu un maestru să izgonească întâmplătorul ce poate governa viața discipolului, pentru a face loc ritmului potrivit, transformându-i energia tinereții în vibrație, fără însă a face abstracție despre faptul că în încercarea de a ritma, este indicat a-i lăsa stagiariusul cel puțin o parte din propriul său ritm. Există o posologie foarte subtilă între îndrumare și armonizarea acesteia cu ritmul celui pe care îl îndrumi.

Puterea exemplului a ținut societatea secole la rând și într-un mod exemplar.

Istoria breslelor, prin trecerea modelului de la părinte la fiu, face dovada unei metode sigure de evoluție, dar nu trebuie să ometem faptul că fiecare dintre noi este propria lui materie primă și că vom rămâne răspunzători și pentru ce nu am realizat din ce ne-a fost dat.